

Liivi Muuseumi kogumispõhimõtted

Liivi Muuseumi missioon

Liivi Muuseumi tegevus hõlmab kolme olulisemat valdkonda:

- eesti ühe olulisema luuleklassiku Juhan Liivi vaimse pärandi säilitamine, mõtestamine ning vahendamine;

- maailmatasemel helilooja Eduard Tubina vaimse pärandi säilitamine ning vahendamine;

- Kodavere kihelkonna ja praeguse Peipsiääre valla ajaloo ja kultuuripärandi, sh Kodavere murraku säilitamine ja tutvustamine.

See tähendab, et ühelt poolt tegeleb Liivi Muuseum üle-Eestilise tähtsusega loovisikute pärandiga, teisalt aga omab olulist rolli piirkonna ajaloo jäädvustamisel ja tutvustamisel. Koos Kodavere pärimuskeskusega on Liivi Muuseum Kodavere murraku ja omakultuuriga tegelevaks peamiseks institutsiooniks piirkonnas.

Liivi Muuseumi ajalugu

Liivi Muuseum loodi 1. oktoobril 1988 jäädvustamiseks eesti ühe olulisema kirjandusklassiku Juhan Liivi elu ja loomepärandit. Muuseum asub kirjaniku kodukohas Oja talus Rupsi külas Peipsiääre vallas Tartumaal. Kultuurimälestisena on säilinud kirjaniku kodumaja. Lisaks kirjanduslikule mõõtmele pakub Liivi Muuseum tänu säilinud ja restaureeritud taluhoonete kompleksile võimalust tutvuda eesti talurahva eluoluga 19. saj. lõpul – 20. saj. alguses.

Liivi Muuseumi kogumistegevuse eesmärgiks on algselt olnud koguda Liivide perega seonduvaid materjale. Hiljem eesmärgid täienesid, haarates Alatskivi valda ja Kodavere kihelkonda laiemalt, samuti helilooja Eduard Tubinat puudutavaid materjale. 2011. aasta suvel avati Liivi Muuseumi struktuuriüksusena Tubina Muuseum asukohaga Alatskivi lossi 2. korrusel. Enamiku ekspositsioonist moodustavad Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumile kuuluvad museaalid.

Liivi Muuseumi lähipiirkonnas asuvad Kolkja Vanausuliste Muuseum ja Varnja Elava Ajaloo Muuseum; mõlemad keskenduvad täielikult vene vanausuliste temaatikale. Seetõttu keskendub Liivi Muuseum Kodavere eri kultuuride ja etniliste gruppide tutvustamisele ja mõtestamisele laiemas kontekstis, vanausuliste temaatikaga spetsiifiliselt tegelemata. Küll aga paneb muuseum rõhku Kodavere kihelkonna eesti kultuuriareaali pärandi ning Kodavere murraku vahendamisele.

Liivi Muuseumi tegevust reguleerivad õigusaktid ning strateegilised dokumendid

Liivi Muuseum lähtub oma tegevuses muuseumiseadusest, ICOMi eetikakoodeksist, Liivi muuseumi põhimäärusest, Liivi Muuseumi arengukavast 2021-2026, Peipsiääre valla arengukavast aastani 2030, Tartumaa 2040 arengustrateegiast, Peipsimaa 2019-2030 arengustrateegiast, Tartumaa kultuuristrateegiast 2025.

Muuseumi struktuur

Liivi Muuseumis asuvad järgmised ekspositsioonipinnad: väliekspositsioon (Oja talu, Juhan Liivi kodutalu rehemaja, aida ja saunaga), püsiekspositsioon “Oleksin ma luuletaja” (2014) näitusemajas, Kodavere kihelkonna tutvustav püsiekspositsioon “Kodavere – hää mürakas kihelkonda” (2013) administratiivhoone ärklikorruusel. Ajutisi näitusi eksponeeritakse näitusemaja I korruse saalis ja administratiivhoone piletimüügisaalis.

Tubina Muuseumi püsiekspositsioon (avatud 2011) paikneb Alatskivi lossi idatiiva teisel korrusel, see on koostatud Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi poolt ning sinna on hoiustatud peamiselt ETMMi eksponaadid (129 eset). 2022. aastal lisandus lossiparkla endisesse garaažihoonesse Eduard Tubina reiseid ekspositsioon koos helilooja perele kuulunud sõiduautoga.

Hoidlapinnad paiknevad Liivi Muuseumi administratiivhoone I ja II korrusel ning keldris paiknevas arhiiviruumis. Tubina Muuseumis hoidla puudub, Tubinaga seotud materjale säilitatakse samuti Liivi Muuseumi hoidlates.

Muuseumikogude analüüs ja väärtuste hindamine

Liivi Muuseumi hoidlatena on kasutuses administratiivhoone keldrikorrusel asuv 10m² arhiiviruum, 17m² hoidlaruum ning 10m² ruum põhikorrusel. Raamatud jm trükised on hoiustatud ka kontoriruumides.

Esemekogu

Esemekogusse kuulub 177 museaali (12.10.2023. a.). Kogu tüüpilise ainese moodustavad Oja talu rehielamu (kultuurimälestis), ait ja suitsusaun koos ajastuomase sisustuse ja talutööriistadega. Esemekogu eksponeeritakse 90% ulatuses ajaloolise ekspositsiooni hoonetes: rehielamus (300 m²), aidas (20 m²) ja suitsusaunas (18 m²). Kogu olulist täiendamist ei nõua, võimalusel asendatakse esemeid autentsematega.

Arhiivmaterjalide kogu

Arhiivmaterjalide kogu hõlmab 841 museaali (12.10.2023. a.). Kogu tüüpiline aines on:

- Oja talu ja Liivide perekonda puudutavad materjalid, sh koopiad;
- muuseumi kirjavahetus Juhan Liivi, Jakob Liivi ja Eduard Tubinat puudutavates küsimustes;
- Liivi luuleauhinna laureaate ja õpilaste etlusevõistlust käsitlevad materjalid;
- piirkonnaga seotud kirjanike ja kultuuritegelastega seotud materjalid.

Kogu täiendatakse jooksvalt ülaltoodud teemadega seotud materjalidega.

Audiovisuaalsete materjalide kogu

Audiovisuaalsete materjalide kogus on 1057 museaali (12.10.2023. a.). Kogu tüüpiline aines on:

- videoülevõtted alates aastast 1988 VHS kassetidel, DV kassetidel, DVD plaatidel ning kõvaketastel;

- Eduard Tubina plaadikogu vinüülplaatidel;
- audiokassetid Eduard Tubina ja Juhan Liivi loominguga.

Video- ja audiosalvestised on enamikus digiteeritud. Kogu vajab korrastamist, dubleeritud materjalide ülevaatamist ja vajadusel mahakandmist. Plaanipäraselt lisandub kogusse Liivi Muuseumi, Peipsiääre valla ja Kodavere kihelkonnaga seotud kultuuriloolisi, sh piirkonnas tegutsenud teiste kirjanike ja kultuuritegelastega seotud materjale. Materjale säilitatakse välistel kõvaketastel ning digihoidlas.

Fotokogu

Fotokogusse kuulub 5320 museaali (12.10.2023. a.). Kogu tüüpiline aines on:

- mustvalged ja värvifotod Liivi luuleauhinna ja õpilaste etlusevõistlusega seotud sündmustest;
- Oja talu ja piirkonna ajalooa seotud fotod nõukogude perioodist;
- Kodavere kihelkonna aladega seotud ajaloolised fotod;
- koopiad fotodest, mis on seotud Eduard Tubinaga;
- plaanipäraselt lisandub kogusse Liivi Muuseumi ja Peipsiääre valla kultuurielu kajastavate sündmuste fotosid digitaalsel kujul.

Jätkatakse ajalooliste fotode skaneerimist ja kirjeldamist. Käsil on kogude korrastamine, sh koopiade üle viimine abikogusse.

Kunstikogu

Kunstikogusse kuulub 56 museaali (12.10.2023. a.). Kogu tüüpiline aines on: Paul Luhteina graafika, Alatskivi pallaslase Albert Paapi õlimaaliid ja Liivi-teemaliste laste joonistusvõistluste tööd. Kunstikogu täiendatakse Juhan Liivi teemaliste või tema loominguga suhestuvate taiestega (nt Leo Rohlini akvarelliseeria “Kui seda metsa ees ei oleks” ja rahvusvahelise graafikavahetuse näituse “Liiv/Sand” tööd).

Raamatukogu

Raamatukogusse kuulub 398 museaali (12.10.2023. a.). Kogu tüüpiline aines on:

- Juhan ja Jakob Liivi teosed;
- mälestused ja uurimused vendadest Liividest;
- raamatud ja artiklid Liivi luuleauhinna laureaatidest;
- raamatud, trükised ja artiklid Peipsiääre valla ja Kodavere kihelkonna ajaloost, sh Kodavere murrakust.

Kogu täieneb vastavalt võimalustele osta antikvariaadist kogust puuduvaid Juhan ja Jakob Liivi loominguga seotud raamatuid, samuti Liivide tõlkeväljaannetega eri keeltes, asjassepuutuvate kirjandusteaduslike käsitlustega ning piirkonnaga seotud kirjanike ja kultuuritegelastega seotud väljaannetega. Muuseumi ainevalda puudutavad artiklid ajakirjandusest kogutakse digitaalselt ja muuseumi hoidlate vajadust need ei suurenda.

Raamatukogu lisakogu

Raamatukogu lisakogusse kuulub 815 museaali (12.10.2023. a.)

Viimastel aastatel on raamatukogust välja arvatud arvukalt muuseumile algusaegadel annetatud ilukirjandust maailma kirjandusklassikast ja nõukogude autoritelt, ajakirjade Looming ja Vikerkaar ning Loomingu Raamatukogu aastakäigud. Samuti on plaanis kogust välja arvata praegu lisakogusse kuuluvad eesti kirjandusklassika teosed peamiselt nõukogude perioodist.

Kogumise eesmärk

Vastavalt Liivi Muuseumi missioonile on kogumisel 3 peamist eesmärki:

- Juhan Liivi ja Liivide perekonna vaimse pärandi säilitamine, uurimine ja tutvustamine;
- Eduard Tubina vaimse pärandi säilitamine ja tutvustamine;
- ajaloolise Kodavere kihelkonna materiaalse ja vaimse pärandi säilitamine, mõtestamine ja tutvustamine.

Liivi Muuseumi koostöövõrgustik

Olulisemad Liivi Muuseumi koostööpartnerid on teised kirjanikemuuseumid, sh Eesti Kirjanikemuuseumide Ühing, Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Ajaloomuuseum, Eesti Rahva Muuseum, SA Alatskivi Loss, Kodavere Pärimuskeskus, Sibulatee turismivõrgustik, Peipsi Koostöö Keskus, Alatskivi Kogukonna Arenguselts. Muuseumi töötajad kuuluvad Eesti Muuseumiühingusse ning muuseum osaleb ühingu poolt koordineeritud tegevustes (nt Muuseumiöö).

Kirjanikemuuseumidega on aastate vältel läbi viidud mitmeid koostöö-, koolitus- ja näituseprojekte, osutatakse vastastikku abi näituste koostamisel jms. Samuti on välja kujunenud koostöö nii oma valdkonna spetsialistide (kirjandusteadlased, folkloristid, kirjanikud) kui ka kohalike koduloouurijatega ning külaseltsidega. Kirjandusmuuseum ja Eesti Rahva Muuseum on osutanud olulist abi ajalooliste materjalide mõtestamisel, näituste ettevalmistamisel jms.

Piirkonna mäluasutuste ja turismiettevõtete ja seltsidega koos on välja antud trükiseid, korraldatud kultuurisündmusi jms. Sibulatee turismivõrgustiku kaudu toimub suur osa muuseumi turundustegevustest.

Piirkonnas asuvate Kolkja Vanausuliste Muuseumi ja Varnja Elava Ajaloo Muuseumi, samuti piirkonna väiksemate eramuuseumide suhtes on Liivi Muuseum kompetentsikeskuseks.

Teiste sarnaste või lähipiirkonnas tegutsevate muuseumide kogude lühianalüüs

Juhan Liiviga seotud arhiivimaterjalid (nt originaalkäsikirjad) asuvad peamiselt Kirjandusmuuseumis.

Teistel eesti kirjanike muuseumidel on sarnane spetsiifika ja kogumispõhimõtted, kuid erinev kogumise objekt.

Kodavere kihelkonna ja murraku alased materjalid paiknevad peamiselt Eesti Rahva Muuseumis ning Kirjandusmuuseumi Rahvaluule Arhiivis. Piirkonna ajalugu puudutavaid materjale säilitab ka Rahvusarhiiv. Liivi Muuseum kasutab näituse- ja uurimistegevuses ning haridusprogrammides eelnimetatud institutsioonide kompetentsi ja kogusid.

Piirkonnas asuvad Kolkja Vanausuliste Muuseumi ja Varnja Elava Ajaloo Muuseumi kogud koosnevad peamiselt vanausuliste küladest kogutud etnograafilistest materjalidest, seega nende kogumistegevus otseselt Liivi Muuseumiga ei kattu.

Liivi Muuseumi kogude täiendamise põhimõtted

Liivi Muuseum lähtub kogude täiendamisel Kultuuriministeeriumi poolt koostatud museaalide arvele võtmise juhendist. Kõik otsused kultuuriväärtusega asja omandamiseks muuseumikogusse on kaalutletud ja põhjendatud. Põhikriteeriumid kultuuriväärtuse hindamisel on ajalooline, esteetiline, teaduslik või uurimuslik väärtus, sotsiaalne või vaimne väärtus. Täiendavad kriteeriumid on asja päritolu, tüüpilisus, rareiteetsus, seisund ja kasutatavus nt haridusprogrammides, näituse- ja teadustegevuses.

Kogumise põhilised teemavaldkonnad on:

- 1) vendade Liivide loominguga kajastamine Eesti kultuuris;
- 2) vendade Liividega seotud või nende pärandit tutvustavate kultuurisündmuste jäädvustamine;
- 3) helilooja Eduard Tubina elu ja loominguga seotud materjalid ja sündmused;
- 4) Kodavere kihelkonnaga seotud kultuuriloolised materjalid;
- 5) Peipsiääre valla ajaloo seotud esemed ja mälestused;
- 6) piirkonna teiste kirjanike ja kultuuritegelastega seotud materjalid.

Liivi Muuseumi põhikogusse ei võeta vastu objekte:

- 1) mis ei aita kaasa muuseumi põhikirjaliste eesmärkide täitmisele või rikuvad ICOM-i eetikakoodeksi põhimõtteid;
- 2) mida pole võimalik mõistlikul viisil hoiustada ja säilitada;
- 3) mis on põhikogus juba olemas;
- 4) mille kohta pole piisavalt andmeid, mis rolli on ese mänginud sellega seotud inimese või sündmuse kontekstis.

Abikogusse võetakse vastu esemeid ja materjale, mis ei vasta põhikogusse vastuvõtmise määratlusele, kuid vääriwad säilitamist lühemat või pikemat aega näituste koostamiseks ning hariduslikul või teaduslikul eesmärgil. Abikogu üle peetakse muuseumisisest arvestust. Samuti võib abikogusse muuseumi põhikogust üle viia museaale, mis vajavad väljaarvamist muuseumikogust ainevaldkonda sobimatuse tõttu. Sellised museaalid säilitatakse kuni üleandmiseni teisele muuseumile või kultuuriasutusele.

Muuseumikogude täiendamise protseduurid

Muuseumikogu täiendamise eest vastutab Liivi Muuseumi juhataja. Museaalid vormistatakse infosüsteemis MuIS vastavalt nõuetele. Museaali dokumenteerimiseks vajaliku esmase info talletab varahoidja.

Edandjuhtumite puhul konsulteerib Liivi Muuseum asjassepuutuvate institutsioonidega (Muinsuskaitseamet, Kirjandusmuuseum, Eesti Rahva Muuseum).

Juurdekasvuvõimaluste ja säilitustingimuste analüüs

Liivi Muuseumil puuduvad spetsiaalselt ehitatud hoidlapinnad. Seetõttu kasutatakse hoidlana administratiivhoones asuvaid ruume. 2021. a. on administratiivhoone keldrikorrusel hoidlapinnaks kohandatud 17m² ruum, kus hoiustatakse peamiselt etnograafilisi esemeid. Keldrikorrusel paiknevas tulekindlas 10m² arhiiviruumis hoiustatakse kunstikogu ja esemeid. Tulevikus on võimalik hoidlapindadeks kohandada veel keldriruume max 20m² ulatuses.

Raamatukogu, arhiivkogu ja audiovisuaalsete materjalide kogu paikneb peamiselt administratiivhoone põhikorrusel eraldi hoidlaruumis.

Perioodil 2021-2024 on käsil säilike digiteerimine ning digihoidlasse üleslaadimine.

Museaalide väljaarvamine

Museaalide väljaarvamiseks kogust moodustatakse 3 Liivi Muuseumi töötajast koosnev komisjon. Vajadusel arvestab komisjon oma otsustes sõltumatu eksperdi hinnanguga.

Muuseumikogude kasutamine

Muuseumikogusid kasutatakse eksponeerimiseks hariduslikel ja meelelahutuslikel eesmärkidel, uurimistööks, publitseerimiseks, jäädvustamiseks, kopeerimiseks. Muuseumikogude kasutamisel on kehtestatud piirangud muuseumi esemete säilimise ja turvalisuse ning hea tava järgimise huvides. Kogude kasutamine dokumenteeritakse nii muuseumivälisel kui ka muuseumisesel kasutamisel infosüsteemis MuIS.

Museaalide kasutamise loa annab muuseumi juhataja või selleks volitatud isik. Kasutamist korraldab varahoidja. Kasutusloa saamiseks tuleb täita avaldus, mille allkirjastamisel kohustub kasutaja täitma muuseumikogu kasutamise tingimusi. Nende rikkumise korral võib juhataja kasutusloa tühistada. Muuseumitöötajatelt kasutusluba ei nõuta.

Muuseumitöötajal on õigus mitte anda museaali kasutamiseks või piirata kasutust museaali vanuse, seisukorra või muude probleemsete omaduste tõttu.

Kinnaste kasutamine museaali käsitsemisel on kohustuslik. Vajalikud kindad tagab muuseum.

Erandkorras võib lubada ka paljakäsi töötamist.

Museaali andmete publitseerimisel tuleb viidata muuseumikogule, soovitavalt koos kogunumbriga ning võimalusel annetada publikatsiooni üks eksemplar muuseumile.

Museaali kujutise loata kopeerimine mistahes viisil ja/või avaldamine muuseumi nõusolekuta on keelatud.

Museaalide laenutamise tingimustes lepitakse kokku vastava laenutuslepingu alusel. Museaali liikumine kajastatakse infosüsteemis MuIS.

Digiteeritud museaale on võimalik kopeerida ja koopiaid saata ka elektrooniliselt.

Muuseumi tööruumid on avatud tööpäeviti kl 10-16. Teenindamine toimub kokkuleppel töötajatega, info telefonil 5144851 või meilitsi info@muusa.ee. Teenuse täitmise tähtaeg on kuni 10 tööpäeva, erandjuhtudel ka pikem. Teenuse eest tasutakse arve alusel või sularahas muuseumi kassasse.